

**บทบาทและความต่อเนื่องของศาลเจ้าต่อการธำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม
ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต**

**The Role and Continuity of the Chinese Shrines on Maintaining Social
and Cultural Identities of the Thai People of Chinese Descent in Phuket**

ปัทมาสน์ พินนุกูล¹

Patamas Pinnukul¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภูเก็ต

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University, Phuket

*Corresponding author: patamas.p@outlook.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างและบทบาทในมิติสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมกับความต่อเนื่องของศาลเจ้า และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะพิธีกรรม ประเพณีที่เกิดขึ้นในรอบปีต่อการธำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า 1) ศาลเจ้าหรือที่ชาวภูเก็ตเรียกว่า “อ๋าม” ในจังหวัดภูเก็ต มีจำนวน 51 แห่ง ภายใต้การดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และนิติบุคคล “อ๋าม” เป็นพื้นที่ทางสังคมอันเป็นศูนย์กลางที่สถิตขององค์เทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มี “โรงพระ” เป็นสถานที่ประดิษฐานของรูปเคารพ มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรมภูมิปัญญา บทบาท มิติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง และกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ 2) การสร้างตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดภูเก็ตปรากฏชัดเจนผ่านทางระบบสัญลักษณ์ในวิถีเฉพาะ ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ภาษา และประเพณี ที่เกิดขึ้นในรอบปีในพื้นที่ศาลเจ้า พบว่ามี 6 เทศกาล ได้แก่ ตรุษจีน ไหว้เทวดา พ่อต๋อ (วันสารทจีน) ถือศีลกินผัก แซยิดหรือเส็งต๋าน และวันฉลองครอบรอบการสร้างศาลเจ้า การดำรงอยู่ และปัจจัยสำคัญของการธำรงที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ซึ่งขับเคลื่อนภายใต้กลุ่มพลวัตไปสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และการปรากฏตัวของกลุ่มคนจีนผ่านมุมมองการสร้างศาลเจ้า พิธีกรรม ประเพณี เป็นตัวแปรสำคัญต่อการสร้างตัวตนทางสังคมกับพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

คำสำคัญ: บทบาท, ศาลเจ้า, อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม, คนไทยเชื้อสายจีน

Abstract

The purpose of this study was to study the structure and roles in the social and cultural relations dimension with the continuity of the Chinese shrine; to analyze ritual characteristics and the tradition that had occurred yearly to maintain the social and cultural identities of the Thai people of Chinese descent in Phuket. As a result 1) There were 51 Chinese shrines so called "Aam" by the Puketians from Phuket under the supervision of the Department of Local Administration, Ministry of Interior and Juristic Person. "Aam" was a social area where Gods and Goddesses or sacred things were centered. There was a "Rong Phra", which was a place of idolatry. Additionally there were an expression of culture, wisdom, and role, dimension of social, economic and political changes which had become an important cultural attraction. 2) The creation and the identity of the Chinese ethnic group in Phuket was evident through the symbolic system in specific ways like beliefs, religions, rituals, languages and traditions that had occurred yearly. There were 6 festivals found in the shrine area, including Chinese New Year, worshipping

gods, goddesses, Por Tor (Wan Sart Jean), partaking vegetables for merit making and the celebration of the shrine construction establishment. Living is an important factor in maintaining the identity which was driven under the dynamic group to the social phenomenon between the past and the present. And the presence of the Chinese group through the view of building a shrine, a traditional ritual, was an important parameter in the creation of a social identity with the area of identity of the Chinese descent in Phuket.

Keywords: role, Chinese (shrine), social and cultural identity, Thai people of Chinese descent

บทนำ

ในอดีตภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนจีนเข้ามาตั้งรกราก ตั้งถิ่นฐาน และเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งด้านการค้าขาย การทำเหมืองแร่ดีบุก เพื่อสร้างถิ่นฐาน สร้างฐานะให้แก่ตนเองและครอบครัว อมรา พงศาพิชญ์ (2547, หน้า 143-150) กล่าวถึงคนจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย สรุปได้ว่า คนจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในช่วงระยะแรกช่วงปลายราชวงศ์ชิงจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นขุนนาง และกลุ่มที่มีอาชีพเป็นกรรมกรหรือเป็นกสิ คนจีนเดินทางมาเพื่อทำงานในลักษณะชั่วคราวหรือถาวร โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่นอกประเทศเนื่องจากไม่พอใจสภาพเศรษฐกิจในประเทศของตนเอง การเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยของคนจีนทำให้มีการปรับตัว ปรับความคิด ค่านิยม และวิถีชีวิต ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมจีนจึงมีลักษณะที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมของคนพื้นถิ่นได้อย่างเป็นธรรมชาติ แม้ช่วงระยะแรก “คนจีน” ถูกมองว่าเป็น “คนอื่น” ที่ไม่ใช่ส่วนประกอบของโครงสร้างสังคมไทย แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าคนจีนมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทย

การที่กลุ่มคนจีนอพยพย้ายถิ่นฐานจากมาตุภูมิมาสู่แผ่นดินใหม่ จนเกิดการก่อตัวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์คนจีนที่มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น การดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาไปสู่โลกาภิวัตน์ และการปรากฏทางสังคมวัฒนธรรม กระบวนทัศน์หรือแนวคิดของบรรพบุรุษในการสืบสาน สืบทอดขนบธรรมเนียม และยังคงรักษาความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณีของความเป็นตัวตนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน นำไปสู่ความยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีที่ส่งต่อสู่ลูกหลานของตนอย่างเหนียวแน่น (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร 2555, หน้า 9) กลายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม ผ่านมุมมองความสำคัญของพัฒนาการของกลุ่มคนจีนด้วยการสร้างสัญลักษณ์ทางนามธรรมสู่บรรพชนที่ปรากฏให้เห็นถึงความเป็นคนจีนโดยปรากฏอยู่ในสัญลักษณ์ทางบรรพชนดังเช่นศาลเจ้าที่กลายเป็นเทวสถานที่ตั้งสถิตขององค์เทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กลายเป็นพื้นที่ประกอบสร้างพิธีกรรมประเพณีทางสังคม และวัฒนธรรม

ศาลเจ้าเป็นเทวสถานที่ประจวบความหมายของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งปรากฏในรูปแบบศิลปกรรมด้านสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มคนจีนที่เข้ามาปลูกสร้างในช่วงการตั้งถิ่นฐานหรือการอพยพของคนจีนที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตที่นำคติความเชื่อ ความศรัทธาติดตัวมาด้วย ศาลเจ้าจึงกลายเป็นพื้นที่รองรับการประกอบพิธีกรรม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของสถานที่สักการะองค์เทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามชุมชนและพื้นที่ในจังหวัดภูเก็ตตามลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของคนจีนที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ

ด้วยความน่าสนใจของความเป็นคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตกับความสัมพันธ์ต่อศาลเจ้า ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาเรื่อง “บทบาทและความต่อเนื่องของศาลเจ้าต่อการธำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต” ทั้งนี้เพื่อศึกษาโครงสร้างและบทบาทในมิติสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมกับความต่อเนื่องของศาลเจ้า และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะพิธีกรรม

ประเพณีที่เกิดขึ้นในรอบปีต่อการดำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและบทบาทในมิติสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมกับความต่อเนื่องของศาลเจ้า
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะพิธีกรรม ประเพณีที่เกิดขึ้นในรอบปีต่อการดำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การทำงานภาคสนาม และการศึกษาจากเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนในภูเก็ต การทำงานภาคสนามในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ทั้งการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ได้แก่ ประชาชนผู้รู้ด้านวัฒนธรรมจีน มีาทรง ผู้ประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า และกรรมการศาลเจ้าที่มีหน้าที่จัดงานต่าง ๆ รวมถึงคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน และคนท้องถิ่นภูเก็ต เป็นต้น

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

1. โครงสร้างและบทบาทในมิติสัมพันธ์กับความต่อเนื่องของศาลเจ้า
เนื่องจากภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และใช้เป็นพื้นที่ในการทำมาหากินมาตั้งแต่อดีต เมื่อคนจีนเข้ามาอาศัยอยู่ และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีการขยายตัวกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ จนเกิดการกลืนกลาย การผสมผสานทางวัฒนธรรม และประเพณีของชาวจีนแบบดั้งเดิมกับคนพื้นถิ่น อย่างไรก็ตามแม้วัฒนธรรม และประเพณีจะมีการผสมผสานปรับเปลี่ยนไป แต่ความเชื่อ และความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองยังคงอยู่ โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับดวงวิญญาณองค์เทพที่กลุ่มคนจีนได้นำติดตัวมาจากเมืองจีนมาสู่แผ่นดินภูเก็ต จนเกิดการสืบสาน สืบทอดกระบวนทัศน์หรือแนวคิดด้านความเชื่อที่เป็นนามธรรมต่อดวงวิญญาณองค์เทพ จนสามารถสร้างความสัมพันธ์ผสมผสานกับ “คนพื้นถิ่น” ได้อย่างกลมกลืน สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนจีนที่ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในรูปแบบศิลปกรรมการสร้างศาลเจ้า สัญลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม นำไปสู่การก่อตัวเป็นอนุสรณ์สถาน เป็นวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่พิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ “ศาลเจ้า” หรือที่คนจีนในภูเก็ตเรียกว่า “ฮ้อม” จึงเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นเหมือนศูนย์กลางของการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะการนำวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตตามวิถีของคนจีนที่สามารถดำรงตนเพื่อความมั่นคงผล และเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างเคร่งครัด รวมทั้งยึดมั่นต่อการปฏิบัติตนในด้านความเชื่อ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การนับถือองค์เทพ ทำให้เกิดกลุ่มสังคมคนจีนอย่างเป็นรูปธรรม มีการสร้างศาลเจ้าประจำเขตพื้นที่ของตนเพื่อใช้เป็นสถานที่ประดิษฐานรูปเคารพที่นำติดตัวมาสำหรับการกราบไหว้

ศาลเจ้าเกิดขึ้นจากการอพยพของกลุ่มคนจีนที่มีความเชื่อพื้นฐานเดิมในการนับถือศาสนา ลัทธิการบูชาบรรพบุรุษและอำนาจอันลึกลับเหนือธรรมชาติตามความเชื่อ และคำสอนต่าง ๆ โดยยึดหลักแนวคิดของลัทธิขงจื้อ ประสานกับความเชื่อของลัทธิเต๋าที่เชื่อในอำนาจดวงวิญญาณขององค์เทพ และผสมผสานกับการนับถือศาสนาพุทธ ภายใต้ระบบความเชื่อ ผ่านพิธีกรรมในรูปแบบประเพณีที่สืบทอดกันมา จึงมีการสร้างศาลเจ้าสำหรับเป็นที่พึ่งทางใจและตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิต ศาลเจ้าจึงเป็นศูนย์กลางที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนจีน

สำหรับคนจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตได้ร่วมกันสร้างศาลเจ้าเหมือนกับพื้นที่อื่น ๆ ที่กลุ่มคนจีนเข้าไปอาศัยและสร้างรากฐานความเป็นตัวตนไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์หรือภาพตัวแทนผ่านพิธีกรรมด้วยการประกอบสร้างพิธีกรรม และสิ่งสำคัญคือต้องมีผู้ประกอบพิธีกรรมหลาย ๆ ฝ่าย อาทิ ผู้ประกอบพิธี ร่างทรงหรือม้าทรงที่ทำหน้าที่อัญเชิญดวงวิญญาณองค์เทพมาประทับร่าง และกลุ่มคนจีน ผู้ที่มีบทบาทสืบทอดพิธีกรรมและประเพณีต่อการดำรงชาติพันธุ์ทางพื้นที่สังคม ทั้งนี้ กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับศาลเจ้า องค์เทพในมิติทางวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน

“อาม” หรือศาลเจ้ากลายเป็นพื้นที่ทางสังคมอันเป็นศูนย์กลางที่สถิตขององค์เทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มี “โรงพระ” เป็นสถานที่ประดิษฐานของรูปเคารพ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาทำให้จังหวัดภูเก็ตมีศาลเจ้าปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากถึง 51 ศาลเจ้า ภายใต้การดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และนิติบุคคล (ประเสริฐ พักทองผล 2561, สัมภาษณ์) ศาลเจ้าดังกล่าวมีบทบาทต่อกลุ่มคนจีนมาอย่างต่อเนื่องยาวนานเพื่อการดำรงไว้ด้วยการสร้างสัญลักษณ์วัตถุธรรม การตั้งความเชื่ออันดีทางสังคมและตอบสนองความต้องการของคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน ดังต่อไปนี้

1. สร้างศาลเจ้าสำหรับเป็นศาสนสถานเพื่อใช้เป็นที่พึ่งทางใจ เนื่องจากในอดีตคนจีนโพ้นทะเลที่เดินทางออกจากมาตุภูมิต้องเผชิญกับความยากลำบาก โดยเฉพาะการเดินทางทางน้ำทะเลชายฝั่งมณฑลฮกเกี้ยนออกสู่มหาสมุทร การเดินทางด้วยเรือสำเภาฝ่าเกลียวคลื่นทะเลซึ่งเต็มไปด้วยภัยอันตรายและอุปสรรคนานัปการ กลุ่มคนจีนจึงต้องหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจหรือการเช่นไหว้เทพยดา การบูชาองค์เทพแห่งท้องทะเลที่คนจีนนับถือว่าเป็นเทพธิดาแห่งมหาสมุทร ที่เรียกว่า องค์เทพเทียนซ่งเซ่งโบ๊ หรือมาจ้อโบ๊ ด้วยการอัญเชิญองค์เทพที่ตนกราบไหว้บูชาที่บ้านเกิดและการนำวัตถุมงคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการห่อเสี้ยวให้จากกระดางรูปที่บ้านเกิดของตนติดตัวมา เพื่อใช้เป็นเครื่องรางป้องกันภัยอันตรายจากการเดินทางให้มาสู่จุดหมายปลายทางอย่างปลอดภัย ดังจะเห็นว่าพื้นที่ภูเก็ตในสมัยอดีตที่เป็นยุคของการทำเหมืองแร่ คนจีนที่เข้ามาได้สร้างศาลเจ้าเล็ก ๆ ไว้ และได้นำรูปเคารพองค์เทพต่าง ๆ ที่ตนเคารพนับถือมาประดิษฐานประทับไว้ให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ประเสริฐ พักทองผล (2561, สัมภาษณ์) กล่าวถึงศาลเจ้าว่า ใช้เป็นที่พึ่งพิงชั่วคราวสำหรับคนจีนที่เป็นกรรมกรจีนเหมืองแร่ที่เข้ามาพักที่ศาลเจ้าเพื่อรอให้ญาติพี่น้องหรือตระกูลแซ่ด้วยกันมารับไปทำงาน หรือไปหานายเหมืองที่ต้องการแรงงาน ศาลเจ้าจึงมีความสำคัญกับคนจีน และเมื่อถึงวันพระไชยจับหงอ ผู้ชายที่ท่าเหมืองแร่จะเดินทางเข้ามาสักการะองค์เทพ และ “ซ่งแก๊ง” คือ การสวดบทบูชาในศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่ทำเหมืองแร่ รวมทั้งกลับมาไหว้บรรพชนประจำตระกูล สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา

2. ศาลเจ้าประจำชุมชนหรือท้องถิ่น ใช้เป็นสถานที่สุดที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานรูปเคารพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นพื้นที่สาธารณะของส่วนรวม เป็นการสร้างศาลเจ้าตามความเชื่อ อันเกิดจากประเพณีที่สืบทอดกันมาของคนจีนฮกเกี้ยน และคนไทยเชื้อสายจีน เป็นสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมสำคัญของคนจีน โดยมีบริบทของวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกันเพื่อประกอบพิธีกรรมของชุมชน เช่น การประกอบพิธีกรรมในประเพณีถือศีลกินผักที่เรียกว่า “เจี๊ยะฉ่าย” วันฉลอง “เซียวตองค์เทพ” ที่กลุ่มคนจีนอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ โดยประธานของศาลเจ้าในชุมชนต่าง ๆ ที่เรียกว่า เจ้าอาม จะจัดงานประกอบพิธีกรรมและงานเทศกาลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปี ศาลเจ้าจึงมีความสำคัญต่อแบบแผนในการดำรงชีวิตของคนจีนมาก

3. สร้างศาลเจ้าเพื่อใช้เป็นสถานที่แสดงออกถึงความเคารพนับถือองค์เทพประจำตระกูล ตามตระกูลแซ่เดียวกัน เมื่อครั้งอพยพเข้ามาต่างได้นำองค์เทพที่นับถือตามบรรพบุรุษ และเพื่อใช้เป็นที่กราบไหว้บูชาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาประดิษฐานภายในศาลเจ้า ศาลเจ้าจึงกลายเป็นสถานที่ศูนย์รวมเครือญาติ อาทิ ศาลเจ้าจ้อฮอง เป็นศาลเจ้าประจำตระกูลแซ่ฮอง ศาลเจ้าแสงธรรม (เตงกอตอง) เป็นศาลเจ้าประจำตระกูลแซ่ตัน ศาลเจ้าหลิมฮู้ไต้ซู่ (สามกอง) เป็นศาลเจ้าประจำตระกูลแซ่หลิม เป็นต้น นอกจากนี้จะมีการประกอบพิธีกรรมเฉพาะวันเซียวตองค์เทพหรือวันเส่งตันองค์เทพประจำตระกูล และ

วันฉลองครบรอบของศาลเจ้าเท่านั้น และจะมีการประกอบพิธีกรรมโดยมีการประทับทรงของม้าทรงซึ่งองค์เทพที่เข้าประทับร่างทรงนั้นเป็นองค์เทพประจำตระกูล ศาลเจ้าเหล่านี้จะไม่มีการประกอบพิธีกรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ปัจจุบันมีการเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าสักการะขอพรบารมีจากองค์เทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานภายในศาลเจ้าประจำตระกูลได้ และเยี่ยมชมศิลปกรรมด้านประติมากรรมสถาปัตยกรรมภายในศาลเจ้า รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเมื่อถึงวันครบรอบการก่อตั้งศาลเจ้าหรือวันแซ่ยิดองค์เทพประจำตระกูล

4. สร้างศาลเจ้าตามกระแสความนิยมซึ่งมีความเชื่อบนพื้นฐานเศรษฐกิจตามย่านชุมชนแหล่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนจีนที่จะต้องมีการสร้างศาลเจ้าประจำชุมชน โดยทั่วไปศาลเจ้าลักษณะนี้มักเป็นศาลเจ้าขนาดเล็ก องค์เทพที่ประดิษฐานเป็นองค์ประธานในศาลเจ้ามักเป็นองค์เทพพื้นถิ่นแถว องค์เทพที่ยืนชั่งชั่งไม้หรือเจ้าแม่ย่านางเรือ เสียบเทียนไต้เต้ (เต้กุนหรือกวนอู) เป็นต้น ส่วนใหญ่กลุ่มคนจีนที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย มักจะมีองค์เทพเหล่านี้เพื่อใช้ในการเคารพ เป็นการสร้างความสุขทางใจ การสร้างศาลเจ้าลักษณะนี้ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ในงานประเพณีถือศีลกินผัก

5. สร้างศาลเจ้าเพื่อใช้บนบาน ตลอดจนแก้บน เพราะกลุ่มคนจีนที่เข้ามาทำมาหากินมักมีจุดเริ่มต้นจากความยากจน ไม่มีทรัพย์สินสมบัติใด ๆ ติดตัว เมื่อกลุ่มคนจีนเหล่านี้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีฐานะที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่มั่นคง จึงเชื่อว่าน่าจะเป็นไปตามที่เคยบนบานศาลกล่าวขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยคลอบคลนหรือสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จ และเมื่อได้ตามสิ่งที่ขอแล้วจะมีการแก้บนด้วยการสร้างองค์เทพถวายหรือสร้างศาลเจ้าขนาดเล็ก ๆ ถวาย อาทิ ศาลเจ้าปู่ด้อ ที่มีองค์เทพเจ้าแม่กวนอิมเป็นองค์ประธาน บุคคลทั่วไปมักขอพรในเรื่องการมีบุตรและขอชื่อบุตร เป็นต้น

6. การสร้างศาลเจ้าเพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจ ที่พบว่ามีมากขึ้นในปัจจุบัน เป็นการต่อรองอันเป็นผลพลอยได้เมื่อประสบผลสำเร็จ จึงมีผู้มั่งคั่งศรัทธาเข้าไปกราบไหว้องค์เทพเพื่อช่วยให้หายจากความกังวล ความเครียดต่าง ๆ และมีความสุขกายสุขใจมากขึ้น ศาลเจ้าจึงมีรายได้จากค่าธูปเทียนและเงินบริจาคจากการทำบุญ เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาศาลเจ้า ศาลเจ้าที่มีองค์เทพอันสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงมีผู้เข้าไปกราบไหว้ขอพรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ศาลเจ้ายังมีบทบาทสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มคนจีนในการจัดงานพิธีกรรม ประเพณีประจำปี เพื่อนำเงินบริจาค และเงินจากการเช่าบูชาองค์เทพมาบริหารงานของแต่ละศาลเจ้า กลายเป็นการสร้างรายได้ทางอ้อมลักษณะพุทธพาณิชย์เชิงธุรกิจ และนำไปสู่การพัฒนาสถานประกอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้น

7. การสร้างศาลเจ้าจีนทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การศึกษาของลูกหลานคนจีน ไตรรงค์ ลิมปรกรณ์กุล (2561, สัมภาษณ์) กล่าวถึงศาลเจ้าว่าส่วนใหญ่ใช้เป็นสถานที่เรียนหนังสือของลูกหลานคนจีน ในการเรียนการสอนจะสอนการอ่าน เขียนพู่ตแบบภาษาจีนกลาง แต่มีบางศาลเจ้าที่มีการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาจีนสกอเลียนตามอย่างบรรพบุรุษที่เข้ามาอาศัยอยู่ในภูเก็ต สิ่งเหล่านี้เป็นการปลูกฝังรากฐานเดิม และเป็นการรักษาวัฒนธรรมจีน เพราะการสอนภาษาจีนจะดำเนินควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความกตัญญู และความปรองดองสามัคคีในหมู่คณะ โดยผู้สอนจะยกตัวอย่างตัวละครที่เป็นวีรบุรุษ เทพเจ้า เขียนต่าง ๆ ที่ได้สถาปนาเป็นเทพหรือที่เรียกว่า “ห้องสิน” เป็นต้น นอกจากนี้ ศาลเจ้ายังเป็นศูนย์รวมการเรียนรู้การศึกษาในโรงเรียน เป็นแหล่งรวมความเชื่อ ความศรัทธาของคนจีน เป็นแหล่งรวมปรัชญาคำสอน คุณธรรมจริยธรรม เช่น คุณธรรม 8 ประการของขงจื้อที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ทำให้คนจีนมีความรัก สามัคคี รวมตัวช่วยเหลือกันเพราะต่างยึดมั่นตามคำสอนเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ตใช้พื้นที่เป็นสถานที่เรียนและเปิดสอนด้านภาษาจีนกลางให้บุตรหลานและบุคคลทั่วไปที่อยากเรียนภาษาจีน เช่น ศาลเจ้าแม่ย่านางเรือ (ซั่มเทียนเฮวกัง) ศาลเจ้าแสงธรรม (เต่งก่องตอง) เป็นต้น ศาลเจ้าที่มีการประกอบพิธีกรรม ประเพณีที่สำคัญยังเป็นแหล่งองค์ความรู้

และกระบวนการสืบทอดศาสนาพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีการเรียนรู้การประกอบพิธีกรรมจากผู้ประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “ฮวดกั้ว” ซึ่งเป็นการเรียนการสอนส่งต่อบุตรหลานได้ทำความเข้าใจสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม

8. สร้างศาลเจ้าด้วยความเชื่อถือศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เทพ โดยรับรู้ผ่านร่างทรง หรือม้าทรง ปกติศาลเจ้าลักษณะนี้จะมีจุดเริ่มต้นจากแทนบูชาและรูปเคารพที่บ้าน ต่อมาองค์เทพแสดงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ให้ผู้ที่มากราบไหว้พบเห็นมากขึ้น จนทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาถึงกับบริจาคที่ดินและทรัพย์สินให้ก่อตั้งศาลเจ้าขึ้น

9. สร้างศาลเจ้าเพื่อเป็นศูนย์กลางการรวมกลุ่มของชาติพันธุ์และสมาคมชมรมของคนจีน เช่น ศาลเจ้าแม่ย่านางเรือ ซึ่งเป็นศาลเจ้าของสมาคมคนจีนฮกเกี้ยน สมาคมภูเก็ตฮกเกี้ยนสามัคคี มูลนิธิกุศลธรรมภูเก็ต สร้างขึ้นเพื่อเป็นองค์กรช่วยเหลือกลุ่มคนจีนที่มาจากท้องถิ่นเดียวกันแต่ไม่ใช่ญาติพี่น้องกัน เป็นต้น

10. สร้างศาลเจ้าเพื่อเป็นอนุสรณ์ของบรรพบุรุษที่ทำคุณความดี เป็นการสร้างเพื่อเช่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพชนที่ทำความดีหรือผู้ที่เสียชีวิต และเป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์ครั้งสำคัญของบรรพบุรุษคนจีนที่อพยพเข้าทำมาหากินเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกที่ในอดีตได้รวมตัวกันเป็นพวกฮั้งเป้ง เพื่อรักษาผลประโยชน์ชนแก่พวกพ้อง จึงมีการสร้างศาลเจ้าเพื่อยกย่องวีรชนที่กล้าหาญ มีความซื่อสัตย์ ได้แก่ ศาลเจ้าต้องย่องสูง นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าที่มีความเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น ศาลเจ้าพ่อต๋องกั้ง เป็นต้น

2. ลักษณะพิธีกรรม ประเพณีที่เกิดขึ้นในรอบปีต่อการธำรงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

ด้วยลักษณะโครงสร้าง บทบาท และมีมิติความสัมพันธ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตนำไปสู่ความเชื่อ ความศรัทธาต่อพื้นที่สำคัญอันศักดิ์สิทธิ์ คือ ศาลเจ้า ทำให้เกิดการตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดภูเก็ตปรากฏผ่านทางระบบสัญลักษณ์ในวิถีเฉพาะ ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ภาษา และเทศกาลหรือประเพณีที่เกิดขึ้นในรอบปีในพื้นที่ศาลเจ้า ซึ่งพบว่ามี 6 เทศกาล ได้แก่ ตรุษจีน ไหว้เทวดา พ่อต๋อง (วันสารทจีน) ถือศีลกินผัก แซยิดหรือเลี้ยงต๋าน และวันฉลองครอบรอบการสร้างศาลเจ้า ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะเทศกาลที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของภูเก็ต 5 เทศกาล โดยไม่กล่าวถึงตรุษจีน ทั้งนี้ เพราะเป็นเทศกาลที่มีลักษณะสอดคล้องกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย โดยสรุปลักษณะของเทศกาลทั้ง 5 ดังต่อไปนี้

1. ไหว้เทวดา เป็นประเพณีที่รำลึกถึงเทวดาองค์เทพเดี่ยวเทียนชื่อและเพื่อตอบแทนพระคุณองค์เทพ เทพยดาบนสวรรค์ที่คอยปกป้องคุ้มครองเหล่ามวลมนุษย์ อันเป็นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมปฏิบัติที่เกิดขึ้นและยึดถือปฏิบัติมาตามบรรพบุรุษคนจีนฮกเกี้ยน โดยมีการประกอบพิธีกรรมบูชาในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งในศาลเจ้า และที่บ้าน ซึ่งจัดขึ้นหลังจากวันตรุษจีน 9 วัน พิธีกรรมจะเริ่มต้นตั้งแต่หลังห้าทุ่มหรือเที่ยงคืนของวันที่ 8 (ไชยโย้ย) จนถึงวันที่ 9 (ไชยเก๊า) (พงศกร เกิดสุข 2561, สัมภาษณ์)

2. พ่อต๋อง หรือวันสารทจีน เป็นประเพณีที่มีคติความเชื่อ และรูปแบบของการประกอบสร้างพิธีกรรมในศาลเจ้า ซึ่งถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และใช้พื้นที่ประดิษฐ์เป็นการเฉพาะในการทำพิธีกรรมที่มีการใช้พื้นที่เป็นฉาก เป็นเวที เป็นมหรสพ มีบุคคลสำคัญทั้งคนไทยเชื้อสายจีน และคนอื่น ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรม มีการหมุนเวียนและร่วมกันดำเนินกรใน “มิติช่วงเวลาในพื้นที่แห่งความศักดิ์สิทธิ์” ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน 7 จนถึงวันสุดท้ายของเดือน 7 ตามปีจันทรคติจีน เพื่อเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณวีรชน และวิญญาณที่ไร้ญาติ ตามพื้นที่ของชุมชนต่าง ๆ หรือศาลเจ้าที่จัดงาน แต่ไม่มีรูปเคารพองค์เทพไต่ชื่อเอี้ย (เว้นแต่ศาลเจ้าเซ่งเต็กเบ๊วที่มีรูปเคารพ) จะมีการจัดทำประติมากรรมตุ๊กตากระดาศของค์เทพไต่ชื่อเอี้ย หรือจัดทำบายชื่อองค์เทพไต่ชื่อเอี้ย ที่ทำด้วยกระดาษขึ้นแทน รวมทั้งมีขนมเต่าแดงหรือที่เรียกว่า “อั้งกั้ว” ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเพณีพ่อต๋อง ที่แสดง

ความหมายทางสัญลักษณ์ความเชื่อเรื่องคุณงามความดี ความกตัญญูที่มีต่อบรรพชนของคนจีน นำไปสู่กระบวนการสร้างงานศิลปะขงมเต๋าแดงที่สื่อถึง “เกราะ หรือสิ่งปกป้องคุ้มครอง” ตามความเชื่อว่า “เต๋า” เป็นสัตว์มงคล เป็นพาหนะแห่งสวรรค์ มีอายุยืนยาว สามารถนำพาผู้คนข้ามแดนทุกันดาร จนล่วงพ้นจากความทุกข์ยากทั้งปวง คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตจึงร่วมกันสืบทอดประเพณีฟ้อต่ออย่างต่อเนื่อง

3. ถือศีลกินผัก หรือเจี๊ยะฉ่าย เกิดขึ้นตามความเข้าใจของบรรพบุรุษจีนในภูเก็ตที่ใช้ในความหมายของการกินผักกึ่งอ่องฉ่าย ระหว่างวันที่ 1 - 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่เกี่ยวกับองค์เทพกึ่งอ่องไต่เต่ เป็นความเชื่อตามความเชื่อของลัทธิเต๋า และความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จีน ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนเรียกชื่อประเพณีนี้อย่างเป็นทางการมาตั้งแต่อดีตว่า “ประเพณีกินผัก” ตามความหมายที่ตรงตัวของคำว่า เจี๊ยะฉ่าย โดยหมายรวมถึงการถือศีลที่เป็นทั้งข้อห้าม และข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้ร่วมการกินผักกึ่งอ่องฉ่ายด้วยความเชื่อและความศรัทธาต่อองค์เทพก่อให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมของคนจีน ประเพณีถือศีลกินผักในจังหวัดภูเก็ตถือเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่มีการจัดมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นประเพณีที่มีการประกอบพิธีในศาลเจ้า และการใช้เส้นทางในพื้นที่สาธารณะในการประกอบพิธีกรรมบางอย่าง เช่น อิวเก็ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้พื้นที่ทางร่างกายในการประทับร่างทรงผ่านบุคคลที่องค์เทพคัดเลือก ผู้มีบารมีในการทำหน้าที่ของความเป็นองค์พระหรือ “พระจีน” ในช่วงวันที่ 1 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน เป็นการถ่ายทอดมิติทางความเชื่อในพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงประเพณีถือศีลกินผัก เป็นช่วงที่องค์เทพจากสวรรค์ลงมาเยี่ยมเยียนประชาชนมากที่สุด อาจเรียกช่วงเวลานี้ว่า “ยุคแห่งการประทับร่างทรง” นับเป็นมิติและปรากฏการณ์ทางความเชื่อและลัทธิทางศาสนาของสังคมคนจีนฮกเกี้ยนสมัยใหม่ เกิดมิติด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์เทพ กลุ่มบุคคลและพื้นที่ทางสังคม ชุมชน เป็นการเชื่อมโยงตามวิถีชีวิตทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของคนจีน ภายใต้ปรากฏการณ์ในประเพณีถือศีลกินผักที่มีจำนวนม้าทรงที่มากที่สุดในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต (สมชาย มนูญทรัพย์ 2561, สัมภาษณ์) ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่หลากหลายทางมิติ คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของพิธีกรรม และประเพณี

4. แซยิดหรือเลี้ยงต๋าน เป็นงานครบรอบวันเทศกาล วันรำลึกคล้ายวันเกิด วันเลื่อนชั้นหรือตำแหน่งการปรับยศ และวันสำเร็จมรรคผลขององค์เทพนั้นๆ ตามปฏิทินจันทรคติจีน มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับองค์เทพหรือองค์ประธานที่เรียกว่า “เจ้าอ๋าม” ของแต่ละศาลเจ้าและตามลักษณะขององค์เทพที่คนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนให้ความเคารพนับถือ มีการประกอบพิธีบ้างเฉย เป็นพิธีอัญเชิญกองทัพทั้ง 5 ทิศ เรียกว่า “หองเอี้ยกั๊” ธง 5 สี เพื่ออารักขาพื้นที่ศาลเจ้า พิธีเฉี้ยไหย้ เป็นการอัญเชิญไฟศักดิ์สิทธิ์ ณ บริเวณริมทะเลใกล้กับที่ตั้งของศาลเจ้า การประกอบพิธีอัญเชิญหยกอ่องซ่งเต่ และพิธีใช้กู่ การจัดเลี้ยงด้วยอาหารคาวหวานถวายแด่เหล่าเทพทหารและม้าศึกในกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ ที่รักษาเขตปริมณฑล มีการประทับร่างม้าทรงขณะที่มีการประกอบพิธีกรรม ซึ่งส่วนใหญ่จัดขึ้นเป็นเวลา 2 วัน

5. ฉลองครอบรอบการสร้างศาลเจ้า เป็นการจัดงานในวันตามตัวเลขรอบปีตามปฏิทินจันทรคติจีน เช่น วันครบรอบการเฉลิมฉลอง 108 ปี เบ็ญหย่องซ้านจ้วยตุ่ยเต้าไต้แก๊งของศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าไต้แก๊ง ด้วยการจัดประกอบพิธีกรรมตามลักษณะพื้นที่บริบทของแต่ละศาลเจ้า และตามความพร้อมของกรรมการศาลเจ้า มีการประกอบพิธีกรรมอิวเก็งแห่งองค์พระรอบเมือง การนมรมิติพื้นที่เพื่อรำลึกถึงอดีตหรือจำลองลักษณะโครงสร้างรูปแบบศาลเจ้าในยุคแรก การรื้อฟื้นมหรสพต่าง ๆ เช่น การแสดงงิ้ว หนังสกลางแปลงลิเก เป็นต้น (กิตติวงศ์ จันทรสิทธิ์ธรรม 2561, สัมภาษณ์) โดยแต่ละศาลเจ้าได้ยึดบทบาท มิติความสัมพันธ์ในห้วงอดีตตามความทรงจำเพื่อสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ

การใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในศาลเจ้าของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต แสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง และบทบาทความสัมพันธ์ของผู้คนกับเทศกาล ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศรัทธา

จนกลายเป็นประเพณี และวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสังคมในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามยุคสมัย แต่ก็ยังคงรักษาแก่นหลักไว้ได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้จังหวัดภูเก็ตได้รับการยอมรับในเรื่องความโดดเด่นของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ ศาลเจ้า ที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ จนเกิดเป็นเทศกาล หรือประเพณีที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีน สอดคล้องกับที่ สันต์ สุวีจรรยาภินันท์ (2558, หน้า 124 - 140) กล่าวถึงพื้นที่มิติของการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่กับสังคม โดยใช้ฐานคิดในเรื่องของศาสนสถานที่จะช่วยเชื้อให้เกิดการผสมผสานระหว่างรอยแยกทางกายภาพและนามธรรม ว่า พื้นที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งสามารถเข้าไปปรับเปลี่ยนและครอบครอง โดยเชื่อว่าพื้นที่เป็นหัวใจสำคัญเหมือนหัวใจของการสร้างศาลเจ้า ทำให้คนจีนต่างมุ่งเน้นการปฏิบัติการสร้างและควบคุมพื้นที่ที่เป็นองค์ประกอบทางกายภาพ และเป็นสัญลักษณ์ความเป็นคนจีนที่ผู้สร้างทำให้เกิดประโยชน์ใช้สอย เกิดคุณค่า และเกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมโดยมีศาลเจ้าเป็นภาพตัวแทน หรือเปรียบเหมือนวัตถุที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบวิถีชีวิตทางสังคมที่มีการปรับเปลี่ยน มีการพัฒนาการทางความคิดที่ซับซ้อนซ่อนอยู่ภายใต้ नियามและความหมายทางศาลเจ้า การศึกษาครั้งนี้ยังมีพื้นที่ที่สอดคล้องและแตกต่างจากการศึกษาของ จันจิรา แกมขุนทด (2544) เรื่อง “ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต” ที่พบว่ามีประเพณีที่ศึกษาไว้สอดคล้องกัน ได้แก่ ตรุษจีน ไหว้เทวดา สารทจีน และถือศีลกินผัก ซึ่งมีศาลเจ้าเป็นพื้นที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรม และจันจิรา แกมขุนทด ยังกล่าวถึงประเพณีไหว้พระจันทร์ และเซ็งเม้ง ที่ผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษาทั้งนี้เพราะเป็นประเพณีในรอบปีชีวิตที่ไม่ได้ใช้พื้นที่ของศาลเจ้าในการประกอบพิธีกรรม แต่ผู้วิจัยได้ศึกษางานเซียด และวันฉลองครอบรอบการสร้างศาลเจ้า ซึ่งถือเป็นงานที่สำคัญอีกงานหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายจีน อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าการศึกษานี้ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีความผูกพันกับศาลเจ้ามาอย่างยาวนาน ทำให้ศาลเจ้ายังคงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มาจนปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนไปในด้านเชิงพาณิชย์มากขึ้น แต่ความสำคัญดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่จนกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่นอกจากจะเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญแล้ว ยังกลายเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวสนใจเข้าไปเยี่ยมชมจำนวนมาก

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. 2555. รายงานการศึกษา : ศาสนสถานประเภทศาลเจ้าในเขตกรุงเทพมหานครปี พ.ศ. 2554. ม.ป.ท. เข้าถึงจาก <http://cpd.bangkok.go.th> (10 กันยายน 2560).
- จันจิรา แกมขุนทด. 2544. ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สันต์ สุวีจรรยาภินันท์. 2558. ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม : พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2547. มนุษย์กับวัฒนธรรม. ใน สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประชุมวิชาการระดับชาติ IAMBEST ครั้งที่ 4

The 4th National Conference on Informatics, Agriculture, Management,
Business administration, Engineering, Science and Technology

สัมภาษณ์

กิตติวงศ์ จันทร์สิทธิ์ธรรม. 2561. 15 พฤศจิกายน. ประธานศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าไต้เก็ง. สัมภาษณ์
ไตรรงค์ ลิ้มปรกรณ์กุล. 2561. 25 กรกฎาคม. รองประธานศาลเจ้าแม่ย่านางเรือ. สัมภาษณ์
ประเสริฐ พัททองผล. 2561. 15 กรกฎาคม. ประธานศาลเจ้าจังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์
พงศกร เกิดสุข. 2561. 9 ตุลาคม. ผู้ประกอบพิธีกรรมศาลเจ้าหลิมฮู้ไต้ซู้ (สามกอง). สัมภาษณ์
สมชาย มนุจันทรัด. 2561. 9 ตุลาคม. ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจีนภูเก็ต. สัมภาษณ์